

Interesešu pārstāvības atklātības likuma ietvars, ietekme uz NVO darbību

Līga Stafecka, Domnīca PROVIDUS

27.04.2022. MK un NVO Memoranda padomes sēde

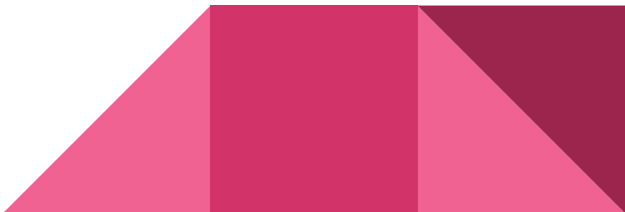
Interesešu pārstāvība: jebkāda privātpersonas tieša vai netieša saziņa (savās vai citu privātpersonu interesēs) ar publiskās varas pārstāvi, lai ietekmētu publiska lēmuma ierosināšanu, pieņemšanu vai piemērošanu.

Personām, kuras **sistēmiski, vismaz trīs reizes gadā** īsteno interesešu pārstāvību šā likuma izpratnē, ir **pienākums reģistrēties reģistrā** (4.panta pirmā daļa) Reģistrācijas pieteikums iesniedzams divu nedēļu laikā no dienas, kad interesešu pārstāvis kvalificējas sistēmiskai interesešu pārstāvībai.

Publiskās varas pārstāvji **publicē informāciju par interesešu pārstāvības aktivitātēm**, ieskaitot šādas aktivitātes:

- 1) ar publisku lēmumu izstrādi, pieņemšanu vai piemērošanu saistītās sanāksmes, darba grupu, komisiju, komiteju darbība u. c.;
 - 2) Ministru kabineta noteikumos norādīto valsts amatpersonu tikšanās ar interesešu pārstāvjiem.
-

Reģistrā norādāmās ziņas (4.panta ceturtā daļa):

- 1) interešu **pārstāvja** nosaukumu vai vārdu un uzvārdu, **reģistrācijas** vai rezidences valsti, tiesisko formu un **reģistrācijas** numuru vai personas kodu (ja tāds ir);
 - 2) interešu **pārstāvja** juridisko vai dzīvesvietas adresi, tālruņa numuru, elektroniskā pasta adresi, tīmekļvietni;
 - 3) **valdes locekļu**, likumisko pārstāvju vārdu, uzvārdu, personas kodu, norādot, vai viņiem ir tiesības pārstāvēt interešu pārstāvi atsevišķi vai kopīgi;
 - 4) **biedru, dalībnieku, akcionāru un patieso labuma guvēju** vārdu, uzvārdu, personas kodu;
 - 5) ziņas par interešu pārstāvības darbības aizliegumiem, piemērotām sankcijām, darbības apturēšanu, izbeigšanu vai turpināšanu, interešu pārstāvja maksātnespējas procesa pasludināšanu vai izbeigšanu, likvidāciju vai reorganizāciju;
 - 6) ieraksta izdarīšanas datumu;
 - 7) citas ziņas, ja to paredz likums.
-

Būtiskākās problēmas likuma piemērošanā

1. Nav iespējams nošķirt **interesu pārstāvību** un **sabiedrības līdzdalības** aktivitātes.
2. Pašlaik daudz neskaidrību dažādos gadījumos, kad **viena persona** darbojas **dažādās organizācijās**,
3. Neskaidrības par gadījumiem, kad **organizāciju pārstāvji** ir arī **jomas eksperti**, var darboties dažādās lomās – kā to nošķirt?
4. Izaicinājums **valsts pārvaldei un citām publiskām personām** nošķirt **lomu**, kādā organizācija piedalās jebkurā saziņas formātā.
5. Nav nekādu atšķirību, vai tiek aizstāvētas **sabiedriskās intereses** vai **privātas intereses**.

Kopumā risks, ka publiskās personas izvairīsies no NVO vai otrādi – NVO, baidoties kļūdīties, izvēlēsies neiesaistīties.

Interesešu pārstāvības atklātības likumprojekts

interesešu pārstāvība — jebkāda privātpersonas tieša vai netieša saziņa (savās vai citu privātpersonu interesēs) ar publiskās varas pārstāvi, lai ietekmētu publiska lēmuma ierosināšanu, pieņemšanu vai piemērošanu.

MK noteikumi Nr.970 “Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā”

2.Noteikumu mērķis ir sekmēt efektīvu, atklātu, ietverošu, savlaicīgu un atbildīgu sabiedrības līdzdalību attīstības plānošanas procesā, tādējādi paaugstinot plānošanas procesa kvalitāti un plānošanas rezultātu atbilstību sabiedrības vajadzībām un interesēm.

3. Sabiedrības līdzdalību īsteno formālās (piemēram, biedrības, nodibinājumi, arodbiedrības, darba devēju organizācijas, reliģiskās organizācijas) un neformālās (neregistrētas iniciatīvu grupas, interesešu apvienības) sabiedrības grupas, kā arī atsevišķas fiziskas personas (turpmāk – sabiedrības pārstāvji).

Problēmsituāciju piemēri

1. Piemērs – pastāvīgie konsultāciju formāti – kas ir kas?

1. Kas ir NVO un MK memoranda padome – interešu pārstāvība vai sabiedrības līdzdalība? Attiecīgi, vai Memoranda padomes locekļiem ir jāreģistrējas interešu pārstāvības reģistrā? (Līdzīgi visām konsultatīvajām padomēm, NTSP utt.)
2. Kas šodien ir mana loma, piedaloties šajā sanāksmē - vai esmu interešu pārstāve, eksperte un vai manu dalību sanāksmē Valsts kancelejai būs kaut kā jādeklarē?

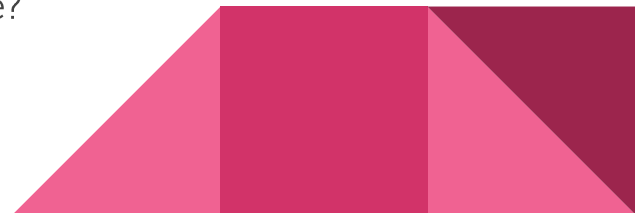
2. Piemērs – ad hoc sanāksmes – kas ir NVO loma?

Vai NVO, kuras tiek uzaicinātas uz publiskas institūcijas rīkotu apspriedi vai *ad hoc* sanāksmi (nav mērķa lobēt konkrētu jautājumu, nav NVO iniciatīva) ir jāreģistrējas interešu pārstāvības reģistrā?

Kā publisko institūciju pārstāvji noteikts – vai tikšanās ir deklarējama?

Vai ir kāda nozīme tam, kuras puses iniciatīvas rezultātā notiek saziņa?

Kā rīkoties situācijā, kad sanāksmē neplānoti organizācijas pārstāvi lūdz izteikties par kādu jautājumu, taču tā nav bijusi NVO pārstāvja sākotnējā iecere?

3. Piemērs – interešu pārstāvība un ekspertīze

(Interešu pārstāvības atklātības likumprojekta 7.panta otrā daļa)

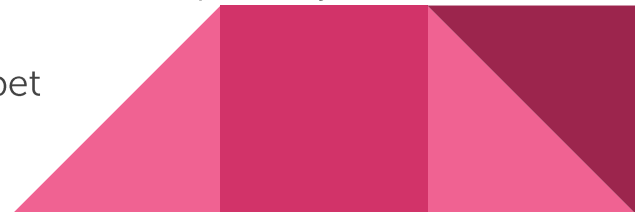
Personai, kuru publiskās varas pārstāvis pēc savas iniciatīvas uzaicinājis kā ekspertu piedalīties lēmuma projekta izstrādāšanā vai saskaņošanā, **ir aizliegts, veicot eksperta pienākumus, vienlaikus pārstāvēt citas personas intereses par šo pašu lēmuma projektu.** Personu uzskata par ekspertu no brīža, kad tā piekritusi sniegt viedokli par lēmuma projektu, līdz brīdim, kad attiecīgais lēmums ir pieņemts vai izsludināts, ja tā spēkā stāšanās ir atkarīga no izsludināšanas.

Vai viena “ekspertu” diskusija izslēdz eksperta tālāku darbu NVO pārstāvja lomā?

Ilglaicīgi NVO darbinieki ir savu jomu eksperti, kā praksē reāli nošķirt lomas NVO pārstāvjiem un valsts pārvaldes pusei?

Eksperts mēdz darboties vairākās organizācijās, jumta organizācijās, bet uz kurām ierobežojums attieksies?

Vai ekspertīzei ir “noilgums”?

4. Problēma/piemērs – cik daudz informācijas jāatklāj par biedriem

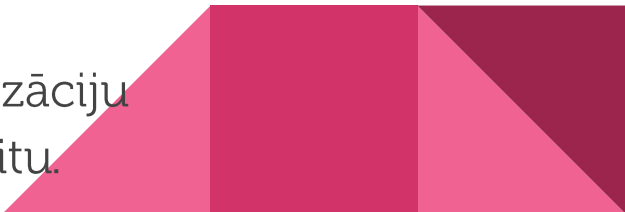
Interesu pārstāvju reģistrā NVO būs jānorāda biedru, dalībnieku, akcionāru un patieso labuma guvēju vārdu, uzvārdu, personas kodu.

Biedrību un nodibinājumu likums to neparedz, bet nosaka, ka ar biedru sarakstu ir tiesības iepazīties tikai tiesībsargājošajām iestādēm (Biedrību un nodibinājumu likuma 28.panta otrā daļa).

Kā risināt likumdevēja interesi labāk saprast, kas ir lobists, ko pārstāv?

Alternatīvs risinājums: plašāka informācija par organizāciju

Interesu pārstāvju reģistrā, norādot kopējo biedru skaitu.

5. Profesionāla, apmaksāta lobēšana = interešu pārstāvība sabiedrības labumam

Likumprojektā vienlīdzīgas prasības visiem interešu pārstāvjiem, neatkarīgi no tā, vai pārstāv savas biznesa intereses, nozares intereses, sabiedrības intereses.

Vai sistēmiski tas ir pareizi?

Vai privāto interešu lobistiem nebūtu jābūt stingrākām atskaitīšanās prasībām?

Paldies par uzmanību!